

Kansallinen vaarallisia kemikaaleja koskeva
VIESTINTÄSUUNNITELMA
2018-2020

Kansallinen vaarallisia kemikaaleja koskeva

VIESTINTÄSUUNNITELMA 2018-2020

1	Johdanto	2
2	Viestinnän tavoitteet	3
	2.1 Yleiset kemikaaliviestinnän kehittämistavoitteet	3
	2.2 KELO-ohjelman väliarvioinnin toimenpidesuosituks	4
3	Pääviestit ja -periaatteet	5
4	Kohderyhmät ja kanavat	6
5	Vastuut ja roolit	9
6	Resurssit	9
7	Seuranta	10
	Termien selityksiä	10
	Liite: KELO-ohjelman viestinnällisesti keskeisimmät toimenpidesuosituks	11

1 Johdanto

Suomeen laadittiin vuonna 2006 ensimmäinen kansallinen kemikaaliohjelma (KELO). Siinä esitettiin suosituksia, joiden avulla kemikaalien aiheuttamia terveys- ja ympäristöhaittoja voidaan vähentää.

Suunnitelman valmistumisen jälkeen perustettiin kansallinen kemikaaliviestintäverkosto suunnittelemaan ja toteuttamaan viestintäsuunnitelman mukaista, yhteistä kemikaaliviestintää.

Mikko Saarainen

Ympäristöministeriö asettama työryhmä arvioi ohjelman onnistumista ensimmäisen kerran vuonna 2012. Arvioinnin mukaan viestintää tulisi käyttää nykyistä paremmin hyödyksi kemikaaliriskien hallinnassa. Viestintä nähtiin keskeisenä osana kaikkia toimenpidesuosituksia. Myös viestinnän resursseihin ja viestintäyhteistyöhön eri vastuutahojen kanssa kiinnitettiin huomiota.

Työryhmän esityksen perusteella keskeiset vastuutahot laativat vaarallisia kemikaaleja koskevan viestintäsuunnitelman, joka valmistui joulukuussa 2013.

Viestintäsuunnitelman valmistelua koordinoi Turvalisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes), ja valmisteluun osallistuivat lisäksi sosiaali- ja terveysministeriö (STM), ympäristöministeriö (YM), maa- ja metsätalousministeriö (MMM), työ- ja elinkeinoministeriö (TEM), Elintarviketurvallisuusvirasto Evira, Suomen ympäristökeskus (SYKE), Terveys- ja hyvinvoinnin laitos (THL), Työterveyslaitos (TTL) sekä Aluehallintovirasto (AVI).

Ympäristöministeriö asetti työryhmän kansallisen vaarallisia kemikaaleja koskevan ohjelman toista väliarviointia ja tarkistusta varten syksyllä 2016. Työryhmä sai työnsä valmiiksi keväällä 2017. Kemikaaliviestintäverkosto päätti syksyllä kokouksessaan päivittää viestintäsuunnitelman vastaamaan tarkistettua KELO-ohjelmaa vuoden 2017 loppuun mennessä.

Työryhmän puheenjohtajana toimi viestintäjohtaja Johanna Salomaa-Valkamo Tukesista. Jäseninä toimivat johtaja Tiina Putkonen Tukesista, neuvotteleva virkamies Hanna Korhonen STM:stä, neuvotteleva virkamies Pirkko Kivelä ja viestintäasiantuntija Ulla Ahonen YM:stä, erikoistutkija Sari Kauppi ja viestintäpäällikkö Sirpa Pellinen SYKEstä, tutkimusprofessori Hannu Kiviranta THL:stä, erikoistutkija Milja Koponen TTL:stä sekä tarkastaja Tuija Vähänen-Koivuluoma AVI:stä. Työryhmän sihteerinä toimi tiedottaja Heta Kylmämaa Tukesista.

Kemikaaliviestinnän tehostamisella pyritään parantamaan kemikaaliturvallisuutta ja erityisesti varmistamaan, että kemikaaleja käytettäisiin turvallisesti ja niihin sisältyvät riskit tiedostettaisiin niiden elinkaarren kaikissa vaiheissa. Viestinnän avulla tuotetaan tietoa turvallisempien kemikaalien tai ei-kemiallisten menetelmien valitsemiseksi.

Yhteiskunnan eri ryhmät ja toimijat eli kuluttajat, toiminnanharjoittajat, ammatilliset kohderyhmät että poliittiset päättäjät tarvitsevat tietoa kemikaaleihin liittyvistä riskeistä, erityisesti niiden vaikutuksista terveyteen ja ympäristöön.

2.1 Yleiset kemikaaliviestinnän kehittämistavoitteet

Kemikaaliviestinnän tavoitteena on lisätä luotettavan tiedon jakamista sekä kemikaalien ammattikäyttäjille että kuluttajille, edistää turvallisia toimintatapoja ja valintoja, ja näin vähentää kemikaalien aiheuttamia terveys- ja ympäristöhaittoja.

Tukesin vuonna 2014 teettämän tutkimuksen mukaan kemikaaleihin liittyvät kysymykset huolestuttivat joka viidettä suomalaista. Kun tutkimus uusittiin marraskuussa 2017, kemikaaliasioista huolestuneiden osuus oli säilynyt lähes ennallaan. Aktiivisen, monipuolisen ja luotettavan kemikaaliviestinnän avulla voidaan lisätä ihmisten kemikaalitietoisuutta, tietoa kemikaaleihin liittyvistä riskeistä ja edistää turvallisia toimintatapoja.

Kiinnostus kemikaaleja kohtaan on lisääntynyt, ja kemikaaliasioista ja niihin liittyvistä riskeistä viestitään yhä laajemmin erilaisissa medioissa. Asiapitoinen kemikaalitieto voi hukkua helposti loputtomiin verkkokeskusteluihin ja sosiaalisessa mediassa jaettuihin kokemuksiin. Sosiaalisen median kanavat tosin myös avaavat kemikaalitiedon levittämiseen paljon uusia mahdollisuuksia.

Kemikaaleihin liittyvä uutisointi voi helposti ja nopeasti nousta erilaisiksi kohuiksi, jotka vaativat viranomaisilta nopeaa reagoitua – kemikaaliasioissa yleensä useilta viranomaisilta.

YHTEISTYÖN TAVOITTEITA KEMIKAALIVIESTINNÄSSÄ

- edistää kemikaaliasioista vastaavien useiden eri viranomaisten ja tutkimuslaitosten viestintäyhteistyötä
- toteuttaa mahdollisimman tehokasta viestintää yhdistämällä niukkoja resursseja
- sopia viestinnän päätavoitteista, kohderyhmistä, keinoista ja kanavista
- osallistua ja ohjata kemikaaleihin liittyvää keskustelua valittujen, kemikaaliturvallisuutta edistävien pääviestien mukaiseen suuntaan
- tunnistaa riskiperusteisesti tärkeimmät kohderyhmät ja kohderyhmäkohtaiset viestinnän tavoitteet ja määrittää viestinnän yhteiset pääviestit
- kehittää riski- ja erityistilanneviestinnän osaamista viestintäverkostossa
- tunnistaa ajankohtaisia viestintäaiheita ja varmistaa tiedonvaihto näistä viranomaisten ja tutkimuslaitosten kesken

2.2 KELO-ohjelman väliarvioinnin toimenpidesuosituks

Vuonna 2017 tarkistettuun KELO-ohjelmaan jäi 27 toimenpidesuosituksia, joista seuraavat neljä ovat kokonaan uusia:

Kaikkiin näihin liittyy viestinnällisiä tavoitteita. Tähän suunnitelmaan on koottu viestinnän näkökulmasta tärkeimmät suositukset, joissa

Mikko Saarainen

1. Edistetään kestävästä kemialla,
2. Vähennetään herkistävien aineiden altistumista työpaikoilla,
3. Edistetään biosidivalmisteiden asianmukaista ja kestävästä käyttöä ja
4. Edistetään kansainvälisesti merten muovijätteen ja niihin sisältyvien ja sitoutuvien haitallisten aineiden vähentämistä.

Suosituksissa mainitut toimet esitetään viidellä vaikutusalueella, jotka ovat:

1. REACH- ja CLP-asetusten tavoitteiden saavuttaminen ja uuden tiedon hyödyntäminen
2. Altistumistiedot ja seuranta
3. Yritysten ja muiden toiminnanharjoittajien kemikaalien riskinarviointi ja riskinhallinta
4. Tuotteiden ja valmisteiden aiheuttamien kemikaaliriskien vähentäminen
5. Kansainvälinen vaikuttaminen

- viestinnällä voidaan merkittävästi vaikuttaa kemikaalien aiheuttamien terveys- ja ympäristöriskien vähentämiseen
- on uusia ja ennen lähestymättömiä kohde-ryhmiä
- tarvitaan erityisen paljon tai uudenlaista viestintää
- verkoston avulla saadaan lisäarvoa ja voidaan tehostaa viestinnän vaikuttavuutta.

Liitteessä luetelluista toimenpidesuosituksista keskeisimpiä ovat:

- Edistetään kemikaaleja, kasvinsuojeluaineita ja kosmetiikkaa koskevan tiedon siirtämistä tuotantoketjussa lopputuotteiden valmistajille ja edelleen kuluttajille asti
- Kannustetaan vaarallisten kemikaalien korvaamista, kestävästä kemian käyttöönottoa ja kemikaaliriskien hallintaa kiertotaloudessa
- Tuetaan erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten riskinarviointia ja -hallintaa
- Edistetään kosmetiikan turvallista käyttöä ja vähennetään herkistävien aineiden altistumista erityisesti työpaikoilla

Pääviestit ja -periaatteet 3

Yhteisen kemikaaliviestinnän pääviestejä on kaksi, joista toinen on suunnattu yrityksille, joita kemikaalilainsäädännön vaatimukset koskevat ja toinen tavallisille kuluttajille. Kansalaisviestinnässä tuodaan esiin omien valintojen merkitystä

kemikaalialtistumisen sekä ympäristön kuormituksen vähentämisessä. Lisäksi kehoitetaan luottamaan viranomaisinformaatioon. Varovaisuusperiaatetta tuodaan esiin viestinnässä.

Tunne kemikaalisi ja veloitteesi!

Kemikaaliriskien hallinta on yrityksille kannattavaa toimintaa.

- AMMATILLISET KOHDERYHMÄT

Käytä kemikaaleja harkiten ja käyttöohjeiden mukaisesti

Kuluttaja voi valinnoillaan ja toiminnallaan vaikuttaa omaan ja ympäristön kemikaalialtistumiseen. Viranomaisilta saa ajantasaista tietoa kemikaalien turvallisesta käytöstä.

- KULUTTAJAT/KANSALAISET

Mikko Saarainen

Pääviestejä tuodaan esiin kaikessa viestinnässä. Yhteinen viestintä noudattaa myös pääperiaatteita, joiden mukaan kemikaaliviestintä on

- **selkeää** - Viestinnän keinoin yksinkertaistetaan ja tieteellisyyttä popularisoidaan, havainnollistetaan, visualisoidaan tai muuten muokataan viestintää kullekin kohderyhmälle ymmärrettäväksi. Kemikaaleihin liittyvä tieto on luonteeltaan tieteellistä, ja niihin liittyvä lainsäädäntö vaikeaselkoista. Kemikaaliviestinnässä keskitytään kemikaaliturvallisuuden kannalta olennaisiin asioihin.
- **luottamusta vahvistavaa** – Kemikaaleihin liittyä myös aiheettomia pelkoja. Ylimääräisten pelkojen synnyttämistä voidaan välttää kertomalla myös onnistumisista ja myönteisestä kehityksestä, kemikaalien välttämättömyydestä ja hyödyistäkin - ei pelkistä riskeistä, vaaroista ja kemikaaleihin liittyvistä ongelmista. Kemikaalien vaaroja ei liioitella eikä lietsota pelkoja, vaan siltä osin kuin voidaan,

pyritään lisäämään kansalaisten luottamusta siihen, että viranomaiset toimivat tehokkaasti kemikaaliturvallisuuden edistämiseksi.

- **nopeaa ja avointa** – Kemikaaleihin liittyvät vaarat ovat usein näkymättömiä ja myös pelottavia. Jos jokin kemikaalivaara nousee esiin esimerkiksi mediassa, ihmiset hätääntyvät helposti. Kemikaaliviestinnän verkostotoimijoiden on tällöin kyettävä nopeasti ja avoimesti ja eri kanavien kautta välittämään kansantajuista, luotettavaa tietoa tilanteesta kansalaisille ja antamaan toimintaohjeita. Erityisen tärkeää tämä on kemikaaleihin liittyvissä erityistilanteissa.
- **luotettavaa ja kansalaisia ohjaavaa** – Kun kansalaisille ja yrityksille kerrotaan kemikaaleihin liittyvistä vaaroista ja riskeistä, annetaan samalla aina heille myös neuvoja ja toimintaohjeita, miten näitä riskejä voidaan vähentää tai välttää.

4 Kohderyhmät ja kanavat

Kemikaaliviestinnän keskeisiä kohderyhmiä ovat niin tavalliset kuluttajat kuin kemikaaleja käyttävät yritykset. Kuluttajista kohderyhmänä ovat kemikaaliohjelman painotusten mukaisesti tunnistetut erityiset kohderyhmät (raskaana olevat, lapset, nuoret, vanhuksat ja sairaat).

Erityisesti pk-yrityksiin kohdennettavalla viestinnällä voidaan vähentää kemikaalien riskejä ihmiselle ja ympäristölle.

Taulukkoon 1 on koottu viestinnän kohderyhmiä ja viestinnän tavoitteita kohderyhmittäin.

Mikko Saarainen

Ammattilaiset

Kohderyhmä

Tavoite

**Toiminnanharjoittajat
ja pk-yritykset**

Yritykset huolehtivat lainsäädännössä määrätyistä velvoitteista ja ohjaavat/kouluttavat työntekijöitä kemikaalien turvalliseen käyttöön. Ammattilaiset tunnistavat herkistävät valmisteet ja tiedostavat niiden käyttöön liittyvät riskit. Herkistäville aineille altistuvat henkilöt osaavat välttää herkistävien valmisteiden käyttöä ja suojautua tarpeen mukaisesti. Kemikaaliriskien hyvä hallinta on yritysten mielestä olennaista ja tärkeää. Viestintää kohdennetaan erityisesti pk-yrityksille, koska heillä ei ole useinkaan kattavaa tietoa kemikaalilainsäädännöstä ja riskinhallinnasta.

Nuoret työntekijät

Nuoret työntekijät ymmärtävät kemikaaliturvallisuuden merkityksen sekä tuntevat varoitusmerkit ja noudattavat käyttöohjeita.

Kosmetiikan ammattilaiset

Kosmeettisia valmisteita käytetään harkitusti ja ohjeiden mukaan.

**Kasvinsuojeluaineita
ammattimaisesti käyttävät**

Ymmärretään ammattimaisesti käytettävien kasvinsuojeluaineiden riskit ympäristölle ja terveydelle. Kasvinsuojeluaineita käytetään kestävän käytön periaatteiden mukaisesti. Pistekuormitus vähenee.

**Nanoteknologiaa
hyödyntävät yritykset**

Nanojen turvallinen käyttö edistyy. Yritykset tiedostavat nanokemikaaleihin liittyvät terveys- ja ympäristöriskit ja hyödyntävät tutkimustietoa.

Kuluttajat / kansalaiset

Kohderyhmä

Tavoite

**Kuluttajat/kansalaiset
yleisesti**

Kodin kemikaalien varoitusmerkit tunnetaan ja kemikaaleja käytetään käyttöohjeita noudattaen ja niiden jätehuollosta huolehditaan asianmukaisesti.

Valvonnan tuloksista viestitään kuluttajille.

Väestön altistuminen haitallisille kemikaaleille vähenee.

Ymmärrys kemikaalien yhteisvaikutuksesta lisääntyy.

Vaarallisten aineiden ympäristövaikutukset vähenevät.

Kosmetiikan käyttöohjeiden noudattamisen tärkeys tiedostetaan nykyistä paremmin.

**Koulut, oppilaitokset,
opettajat**

Opetuksessa tuodaan kemikaalit ja niiden hyödyt ja haitat sekä ympäristö- ja terveysriskit riittävästi esiin ja ohjataan kemikaalien kestävään käyttöön ja otetaan huomioon kemikaalien käytöstä aiheutuva ympäristökuormitus.

Opetuksessa otetaan huomioon työturvallisuusnäkökohdat.

Nuoret

Kosmetiikan käyttöohjeita noudatetaan.

Nuoret tiedostavat kemikaalien väärinkäyttöön ja päihdekäyttöön liittyvät vakavat vaarat.

Nuoret tiedostavat, että kosmetiikan käyttöön voi liittyä riskejä, ja että ne lisäävät osaltaan ihmisten ja ympäristön kemikaalialtistumista.

Lapsiperheet

Lapsien kemikaalialtistuminen vähenee. Pienten lasten vanhemmat saavat tietoa vaarallisia aineita sisältävistä tuotteista.

Odottavat äidit tiedostavat kemikaalien käyttöön liittyvät riskit.

Verkkokaupan asiakas varmistaa, että hän saa käyttöönsä ohjeet tuotteen turvallisesta käytöstä ja hävittämisestä jätteenä.

Kohderyhmä

Julkisia hankintoja tekevät

Poliittiset päättäjät

Muut kuin ns.
kemikaaliviranomaiset
Suomessa ja Euroopassa

Toimittajat ja
toimittajaopiskelijat

Maahanmuuttajat

Tavoite

Vaarallisten aineiden minimointi on valintakriteereinä hankinnoissa.

Kemikaalien käyttöön erityisesti homesaneerauksissa on tarjolla riittävästi opastusta.

Kemikaalien hankintapäätöksiä tekevät saavat tietoa kemikaalilainsäädännön vaikutuksista tuotteiden saatavuuteen.

Tuodaan esille kemikaalilainsäädännön kansallisia prioriteetteja ja muuttuvan toimintaympäristön mukanaan tuomia tarpeita lainsäädännön yhteensovittamiseen esimerkiksi kiertotaloudessa.

Tuodaan esille kemikaaliviestinnän strategisia linjauksia ja painopistealueita.

Toimittajien ja toimittajaopiskelijoiden tieto kemikaaliasioista lisääntyy ja he tuntevat keskeiset kemikaalitietolähteet.

Pyritään toteuttamaan kemikaaliviestintää siten, ettei sen ymmärtäminen vaadi täydellistä suomen- tai ruotsin kielen taitoa.

Katja Tukiainen

5 Vastuut ja roolit

Tukes koordinoi kemikaaliviestinnän verkostoa, jossa on edustajat STM:stä, MMM:stä, YM:stä, TEM:stä, aluehallintovirastosta, SYKEstä, THL:stä, TTL:stä sekä Evirasta.

Kemikaaliviestintäverkosto laatii vuosittaiset kemikaaliviestinnän toimenpidesuunnitelmat. Tähän suunnitelmaan kirjataan ne kampanjat ja aiheet, joiden toteutuminen vaatii erityistä ponnistelua viranomaisilta yhdessä. Laajempiin viestintäprojekteihin määritellään toimenpidesuunnitelmassa vastuutaho, joka vetää ja toteuttaa kampanjaa sekä hankkii siihen rahoituksen. Vastuutaho voi pyytää kampanjan toteuttamiseen osanottajia tarvittaessa myös viestintäverkostosta tai ostaa ulkopuolista viestinnän osaamista.

Viestintäverkoston käytössä on Tukesin ylläpitämä Tiimeri-työtila, jonne tallennetaan ryhmän toimintaan ja kemikaaliviestintään liittyvät asiakirjat. Kemikaaliviestintäverkostolla on arkiviestinnän tukena käytössä myös suljettu Facebook-ryhmä, jossa voi nopeastikin vaihtaa ajatuksia kemikaaliviestintään liittyvissä asioissa, välittää seminaarikutsuja ja jakaa kiinnostavia aineistoja. Viestinnän erityistilanteissa käytetään ensisijaisesti Whatsapp-ryhmää ja muita organisaatioiden ohjeistuksessa määriteltyjä viestintäkanavia.

Kemikaaliviestintäverkosto kokoontuu kaksi kertaa vuodessa. Kokouksissa käydään läpi myös kunkin osallistuvan tahon omat kemikaaliviestintäpainotukset seuraavalle vuodelle. Lisäksi tehdään toimenpidesuunnitelma seuraavan vuoden yhteiselle viestinnälle ja sovitaan yhteisen viestinnän pääteema. Vuosittaisissa kokouksissa myös tarvittaessa päivitetään tätä viestintäsuunnitelmaa.

Organisaatiot pitävät toisensa jatkuvasti ajan tasalla oppimielessä hyödyllisistä kokemuksistaan kemikaaliviestinnässä.

Kemikaalineuvottelukunta KENK seuraa kemikaaliviestintäverkoston toimintaa, käsittelee viestintäsuunnitelman ja saa tiedoksi vuosittaiset toimenpidesuunnitelmat, joihin se voi esittää kommentteja ja muutostoiveita.

Jokainen viranomainen viestii edelleen omalle vastuulleen kuuluvista asioista omien suunnitelmiensa mukaisesti.

Viestintäsuunnitelman toteuttamiseen otetaan tarvittaessa mukaan viranomaisten lisäksi muitakin tahoja silloin kun se on viestin perillemenon kannalta hyödyllistä eikä se vaaranna viranomaisviestinnän uskottavuutta. Teollisuuden oma rooli kemikaalien vaaroista ja riskeistä viestittäessä on keskeinen.

6 Resurssit

Kemikaaliviestintää toteutetaan ja rahoitetaan pääsääntöisesti osana kunkin organisaation perustointia.

Näyttävimpiin ja kustannuksiltaan suurimpiin yhteiskampanjoihin voidaan hakea erillistä projektirahoitusta. Joissain tapauksissa kampanjoita voidaan toteuttaa myös yhteistyössä yritysten ja muiden sidosryhmien kanssa, jolloin yhteistyökumppanit voivat osallistua kustannuksiin. Sopivia kumppaneita voivat olla esimerkiksi toimialojen ja kaupan alan keskusjärjestöt. Viranomaistoiminnan riippumattomuuteen on kiinnitettävä aina erityistä huomiota.

Kemikaaliviestintäverkosto seuraa Suomen ulkopuolella saman aiheen parissa tehtävää työtä ja mahdollisuuksien mukaan osallistuu myös pohjoismaiseen ja EU:n kemikaaliviestintäyhteistyöhön ja yhteisiin viestintäponnisteluihin. Valmiina olevia materiaaleja pyritään hyödyntämään aina, kun se on tarkoituksenmukaista.

Vuosittain pyritään toteuttamaan 1-2 laajempaa kampanjaa aiheista, jotka ovat ajankohtaisia. Kemikaaliviestintäverkosto seuraa vuosittaisissa kokouksissaan viestintäkampanjoiden budjettia ja tuloksellisuutta ja raportoi tuloksista myös KENKille.

7 Seuranta

Kemikaaliviestintäverkosto kokoontuu kaksi kertaa vuodessa Tukesin koollekutsumana. Kokouksissa käydään läpi yhteisten viestien ja kampanjoiden edistymistä. Viestintäverkoston suunnitelmiin pyritään kirjaamaan myös toimijoiden omaa kemikaalivies-

tintää. Tukes koordinoi verkoston lisäksi myös mittareita, joilla voidaan seurata viestinnän onnistumista. Kyselytutkimusten avulla seurataan, miten kansalaisten asenteet kemikaaleja kohtaan kehittyvät.

Termien selityksiä

Biosidi

Biosidit ovat kemiallisia aineita, valmisteita tai pieneliöitä, joiden tarkoitus on tuhota, torjua tai tehdä haittattomaksi haitallisia eliöitä, estää niiden vaikutusta tai rajoittaa niiden esiintymistä. Biosideja ovat esimerkiksi ihon ja pintojen desinfiointiaineet, tuholaistorjunta-aineet, teollisuudessa ja teollisuustuotteissa käytettävät säilytys- ja puunsuoja-aineet sekä alusten kiinnittymisenestoaineet. Biosidivalmisteet jaetaan 22 eri valmisteryhmään käyttötarkoituksensa mukaan.

CLP

2010 voimaan tullut EU-asetus, jossa säädetään kemikaalien varoitusmerkinnöistä EU-alueella (CLP = Classification, Labelling and Packaging).

KELO

Kansallinen vaarallisia kemikaaleja koskeva ohjelma, jonka tavoitteena minimoida kemikaaleista Suomessa aiheutuvat haitalliset vaikutukset osana Johannesburgin YK:n huippukokouksen tavoitteiden saavuttamista. Vuoteen 2020 ulottuva ohjelma hyväksyttiin valtioneuvostossa 2006 ja sitä päivitettiin 2012.

Kemikaali

Alkuaineita, niiden muodostamia yhdisteitä sekä eri yhdisteiden seoksia. Vaarallisina kemikaaleina pidetään sellaisia, jotka voivat elimistöön tai ympäristöön jo vähäisinä määrinä joutuessaan aiheuttaa haittoja.

KENK

KENK eli Kemikaalivestintäverkosto on sosiaali- ja terveysministeriön alaisuudessa toimiva neuvottelukunta, joka seuraa ja edistää kemikaalivalvontaa ja viranomaisten välistä poikkihallinnollista yhteistyötä, valvonnan toimeenpanoa sekä kemikaalien terveys- ja

ympäristövaikutuksia koskevaa tutkimusta. Kemikaalivestintäverkoston edustettuina kaikki kemikaalivestintäverkoston kannalta keskeisimmät viranomaiset sekä kaupan, teollisuuden, työntekijöiden, tutkimuslaitosten ja eräiden kansalaisjärjestöjen edustajat. www.kemikaalivestintaverkosto.fi

REACH

2007 voimaan tullut EU-asetus, jonka tavoitteena on parantaa terveyden- ja ympäristönsuojelua kemikaalien aiheuttamia vaaroja vähentämällä. Asetus velvoittaa yritykset rekisteröimään kemikaalit, kokoamaan niistä perustiedot ja arvioimaan niiden riskit. Asetuksessa säädetään myös kemikaaleihin liittyvistä lupamenetelyistä ja rajoituksista sekä tietojen toimittamisesta kemikaalien toimitusketjussa. Asetuksella on myös perustettu Euroopan kemikaalivirasto ECHA. (REACH = Registration, Evaluation, Authorisation and Restriction of Chemicals).

Stoffenmanager (r)

Kemikaaliriskien hallintaan kehitetty verkkopohjainen työkalu, jota on käytetty yli 10 vuoden ajan useissa Euroopan maissa. Stoffenmanager(r) tarjoaa apua mm. työpaikkojen työturvallisuuslain mukaisten kemikaaliriskinhallinta-velvoitteiden täyttämiseen, REACH-velvoitteiden noudattamiseen, nanomateriaalien riskinhallintaan sekä riskeistä kommunikoimiseen työpaikoilla.

Varovaisuusperiaate

YK:n ympäristö- ja kehityskonferenssissa (1992) varovaisuusperiaate määriteltiin oikeutena toimia, vaikka tieteellinen näyttö jostakin ilmiöstä ei vielä ole sitova, jos seuraukset ilmiöstä ovat vakavia tai palautumattomia.

KELO-ohjelman viestinnällisesti keskeisimmät toimenpidesuosituksset / suunnitellut viestintätoimet 2018-2019

Toimenpidesuositus

Edistetään REACH- ja CLP-asetusten (viestintäsuunnitelmassa koko kemikaali-, kasvinsuojeluaine- ja kosmetiikkalainsäädännön) mukaisista menettelyistä saadun kemikaalitiedon siirtymistä tuotantoketjussa lopputuotteiden valmistajille, työntekijöille sekä kuluttajille kohderyhmälle sopivassa muodossa

Viestinnällinen päätavoite	Mitä tehdään?	Aikataulu	Vastuu
Tunne kemikaalisi ja velvoitteesi! – Yrittäjät tuntevat kemikaalilainsäädännön ja noudattavat sitä	Neuvonta, ohjeistus ja valvonta liittyen valvontakohteena olevien yritysten kemiallisten tekijöiden riskien hallinnanmenettelyihin: 1. kemikaaliluettelo 2. käyttöturvallisuustiedotteet 3. riskien arviointi 4. työterveyshuollon työpaikkaselvitys	Määritellyillä toimialoilla jatkuvaa	AVI työsuojelu
Työntekijät tietävät kemikaaleihin liittyvät riskit ja osaavat välttää niitä. Yritykset tietävät, mitä kemikaaleja ne saavat käyttää mihinkin tarkoitukseen (=tunnistetut käytöt).	Neuvonta ja ohjaus: Toimenpiteiden järjestys: Ei käytetä vaarallisia kemikaaleja, korvataan vaarattommilla, estetään altistuminen teknisin keinoin ja viimeisenä käyttöön henkilökohtaiset suojaimet		
Kuluttajat tuntevat varoitusmerkinnät sekä toimivat niiden ja käyttöohjeiden mukaan.	EU OSHA -kampanja vaarallisista kemikaaleista	2018-19	STM, TTL, AVI ts
Kuluttajilla on mahdollisuus vaikuttaa omaan ja ympäristön kemikaalialtistumiseen.	Tukesin vastuulla Yritysten tiedon lisääminen ja kuluttajien valistaminen. Uusi verkkopalvelu (2018) tarjoaa tietoa entistä selkeämmässä paketissa. Tietoja säädösmuutoksista pystyy tilaamaan myös entistä paremmin. Tukes/Kuluttajille Tukesin kampanjointia varoitusmerkeistä ja käyttöohjeista. Tukesin käyttöturvallisuusvisan markkinointi (valm 12/2017) sopiville kohderyhmille. THL tekee altistustutkimuksia bisfenolista esim. kosmetiikkaan liittyen. Yhteistyötä kuluttajien suuntaan Tukes/THL		Tukes

Tuetaan haitallisten kemikaalien korvaamista

Viestinnällinen päätavoite	Mitä tehdään?	Aikataulu	Vastuu
Kuluttajat tunnistavat, missä kaikkialla on vaarallisia kemikaaleja ja niitä ei käytetä turhaan eikä väärin.	Perusviestintää, jota tehdään reaktiivisesti ja proaktiivisesti erilaisten ilmiöiden noustessa pinnalle. → Mahdollisesti ilmianna kemikaaliturhakkeet -kuluttajakampanja #vaihtoehtoeskolle-tyyliin Kemikaalit päätyvät lopulta luontoon -Syke ja YM mukaan.		Tukes, YM, THL
Yritykset ymmärtävät, että vaarallisten kemikaalien korvaaminen voi olla tuottavaa toimintaa ja että ympäristöstä ja kemikaaliturvallisuudesta huolehtiminen on kilpailutekijä.	Kemianteollisuuden kanssa yhteistyössä. SYKEN kautta tehdään hankkeita yhteistyössä yritysten kanssa ja SYKEN tutkimuksista yritykset saavat ennakoon tietoa niistä aineista, joiden epäillään olevan niin haitallisia että tulevaisuudessa niiden käyttöä todennäköisesti rajoitetaan. materiaalitkiertoon.fi-sivusto toimii materiaalipankkina		SYKE
Ihmiset luottavat, että kemikaalilainsäädäntö toimii ja vaaralliset kemikaalit karsiutuvat markkinoilta.	Kerromme aktiivisesti lainsäädännön muutosten taustoista.		

Selvitetään väestön kemikaalialtistumista

Viestinnällinen päätavoite	Mitä tehdään?	Aikataulu	Vastuu
Kuluttajat tunnistavat, missä kaikkialla on vaarallisia kemikaaleja ja miten niille altistutaan. Kuluttajat tiedostavat EU:n ulkopuolelta ostamiensa tuotteiden riskit: EU:n kemikaalilainsäädäntö ei koske näitä tuotteita.	EU-hankkeessa selvitetään väestön ja työntekijöiden altistumista, tuloksista viestitään hankkeen edetessä https://www.hbm4eu.eu/	2017-21	THL, TTL
Riskiryhmässä olevat tunnistavat kuuluvansa siihen.	Verkostolle riskiviestinnän koulutusta. Etsitään keinoja, kanavia ja esitystapoja siihen, miten sanotetaan ja kuvitetaan ihmisten eloa vaarallisten aineiden kanssa. / Tukes	2018	EVIRA, THL, SYKE ja LUKE
Kuluttajat osaavat suhteuttaa kemikaalin käytön oman terveytensä kannalta ja toimivat sen mukaan.	VN-TEAS hanke Itämeren kalojen sisältämistä haitta-aineista valmistuu alkuvuodesta 2018 Hankkeista saatavaa väestön altistumistietoa julkaistaan tiedotteilla ja THL:n nettisivuilla	2018-19	THL

Tehostetaan vaarallisten aineiden ympäristöseurantoja

Viestinnällinen päätavoite	Mitä tehdään?	Aikataulu	Vastuu
Kuluttajat ja yritykset tietävät, miten heidän käyttämänsä kemikaalit päätyvät ympäristöön ja vaikuttavat siihen ja terveyteen.	Teollisuuden vaarallisten aineiden Interreg-hanke, jossa pyritään vähentämään päästöjä http://www.syke.fi/projects/hazbref . Hyödynnetään Echan tietokantaa. Partnerimaita ovat Suomi, Ruotsi, Saksa, Puola ja Viro Ympäristön tila -perusviestintää Syken verkkosivuilla. National Implementation Planin päivitys Vaarallisten kemikaalien huomioiminen teollisuuden parhaissa ympäristötekniikoissa (BREF) ja siten päästöjen vähentäminen Hazbref-hankkeessa (http://www.syke.fi) Hankkeessa hyödynnetään mm. ECHAN tietokantaa. Syken CWPharma-Interreg-hanke "Lääkepäästöjen vähentäminen Itämeren alueella" 2018-2020 ja jätevesien lääkejäämien tehokkaampaan puhdistukseen tähtäävä EPIC-hanke http://www.syke.fi/hankkeet/epic 2016-2019		SYKE YM

Selvitetään altistumista työpaikoilla

Viestinnällinen päätavoite	Mitä tehdään?	Aikataulu	Vastuu
Yritykset ja viranomaiset tietävät vakavimman vaaran aiheuttavat kemikaalialtistumiset.	EU OSHA -kampanja vaarallisista kemikaaleista EU-hankkeessa selvitetään väestön ja työntekijöiden altistumista, tuloksista viestitään hankkeen edetessä https://www.hbm4eu.eu/	2018-19 2017-21	STM, TTL, AVIts TTL, THL

Selvitetään haitallisia aineita ja riskien hallintaa jätteiden esikäsittely-, kierrätys- ja hyödyntämisprosesseissa

Viestinnällinen päätavoite	Mitä tehdään?	Aikataulu	Vastuu
	Kestävä ja turvallinen kiertotalous (Syke vetää, mukana VTT, THL, TTL, Tukes) Kemikaaliviestintäverkoston 2018-2019 teemana kiertotalous Tukesin kiertotalous- projekti metsä-, metalli ja kemianteollisuudelle		

Tuetaan erityisesti pienten ja keskisuurten yritysten riskinarviointia ja -hallintaa

Viestinnällinen päätavoite	Mitä tehdään?	Aikataulu	Vastuu
Pk-yritykset ymmärtävät ja hallitsevat kemikaalien aiheuttamat riskit.	EU OSHA -kampanja vaarallisista kemikaaleista	2018-19 2018->	STM, TTL, AVI TTL
Työterveyshuolto tunnistaa vaarallisiin kemikaaleihin liittyvät riskit (altistuminen, tapaturmat).	Kemikaalit ja työ -nettisivusto, ainekohtaista tietoa kemikaaliturvallisuudesta yrityksille ja tth:lle	2018->	TTL
Pk-yritykset hyödyntävät olemassa olevaa informaatiota, välineitä ja asiantuntijoita riskinarvioinnissa ja -hallinnassa.	Edistetään Stoffenmanagerin® käyttöä yrityksissä ja työterveyshuollossa. KAMAT-tietokortit uusitaan	jatkuvaa	TTL, AVI
Yritykset suhtautuvat myönteisesti kemikaalien turvalliseen käyttöön ja tunnistavat siihen liittyvät hyödyt.	TTL:n nettisivuille toimintamallit kemikaaliturvallisuuteen erit. pk-yrityksille ja avuksi työterveyshuololle EU OSHA -kampanja vaarallisista kemikaaleista	2018-19	STM, TTL, AVI

Edistetään kemikaalien yhteisvaikutusten tutkimusta ja kehitetään riskinarviointi- ja hallintamenetelmiä

Viestinnällinen päätavoite	Mitä tehdään?	Aikataulu	Vastuu
Ihmiset tietävät, että kemikaalien yhteisvaikutuksia tutkitaan.	EDC-MixRisk-hanke tutkii kemikaaliseosten riskinarviointimenetelmien kehittämistä	2018-19	THL
Kuluttajat pitävät viranomaisia avoimina tiedon antajina, vaikka kovin paljon varmaa ei voida vielä sanoa. Ihmisille kerrotaan avoimesti siitä, mitä ei tiedetä ja mitä jo tiedetään.	Kuluttajat ja kemikaalit -kyselytutkimus 12/2017		

Edistetään nanomateriaalien terveys- ja ympäristövaikutusten tutkimusta sekä riskinarviointia ja -hallintaa Edistetään hormonitoimintaan vaikuttaviksi tunnistettujen aineiden terveys- ja ympäristövaikutusten tutkimusta sekä riskinarviointia ja -hallintaa

Viestinnällinen päätavoite	Mitä tehdään?	Aikataulu	Vastuu
Ihmiset tietävät, että nanomateriaaleja ja hormonitoimintaa häiritseviä aineita tutkitaan.	THL tutkii tietyissä väestötutkimuksissa myös hormonitoimintaa häiritseviä kemikaaleja – viestintä tässä yhteydessä. TTL:llä nanoturvallisuushanke ja nanotutkimusverkosto		
Ihmiset tietävät, että nanomateriaalit ovat heterogeeninen ryhmä, kaikki eivät ole vaarallisia, osa on.			
Nanoja käyttävät yritykset tietävät, mikä on nanojen turvallista käyttöä.			
Kansalaiset ja yritykset pysyvät ajan tasalla siitä, mitä hormonitoimintaa häiritsevistä aineista tiedetään ja miten niitä säädellään.			

Edistetään kestävästä kemiasta

Viestinnällinen päätavoite	Mitä tehdään?	Aikataulu	Vastuu
	Kansallinen seminaari kestävästä kemiasta ja sen viestintä		YM, SYKE

Vähennetään herkistäville aineille altistumista

Viestinnällinen päätavoite	Mitä tehdään?	Aikataulu	Vastuu
	Tietopaketti ammattitauteja (ml. herkistymisiä) aiheuttavista aloista: https://www.ttl.fi/tyoymparisto/altisteet/tietopaketit-tyossa-altistumisesta/		TTL

Julkisissa hankinnoissa pyritään myös kemikaalien aiheuttamien terveys- ja ympäristöriskien minimoimiseen

Viestinnällinen päätavoite	Mitä tehdään?	Aikataulu	Vastuu
Julkisia hankintoja tekevät tietävät, että ostoissa voi käyttää muitakin kriteerejä kuin hintaa. Kriteerinä hankinnoissa voivat olla esimerkiksi ympäristöasiat ja turvallisuus.	NonHazCity-projekti. Tukes mukana, Turun kaupungin vetämä projekti, jossa myös Tukholma mukana, 2020 asti		
Julkiselle puolelle myyvät yritykset ymmärtävät, että turvallisuus- ja ympäristöasiat voivat olla kilpailuvaltti.	Julkisten hankintojen osaamiskeskus perustetaan ensi vuonna. Onko kemikaalit huomioitu siinä? Ulla/YM		
	Syke /kestävät julkiset hankinnat		

Edistetään rakennustuotteiden vaarallisten aineiden päästöjen vähentämistä ja yhtenäistä testaamista

Viestinnällinen päätavoite	Mitä tehdään?	Aikataulu	Vastuu
	Syken tietopaketti "Kiertotaloudessa materiaalien pitää kierrä, ei haitallisten aineiden" https://helda.helsinki.fi/handle/10138/187403		

Edistetään kosmetiikan turvallista ammattikäyttöä

Viestinnällinen päätavoite	Mitä tehdään?	Aikataulu	Vastuu
Kosmetiikan ammattilaiset tietävät, mitkä ovat turvalliset tavat kauneudenhoitoalalla käyttää kosmeettisia valmisteita.			Tukes / STM / THL / TTL
Kosmetiikan ammattilaiset tuntevat kosmetiikkalainsäädännön vaatimukset ja kosmeettisten valmisteiden riskit.			
Kuluttajat osaavat käyttää kosmetiikkaa turvallisesti.			

Edistetään kansainvälisesti merten muovijätteiden ja niiden sisältyvien ja sitoutuvien haitallisten aineiden vähentämistä

Viestinnällinen päätavoite	Mitä tehdään?	Aikataulu	Vastuu
	Viestintä EU-komission tiedonannosta ja kansallinen muovistrategian laatimisesta		YM
	YM mukana kansalaisille suunnatussa kampanjassa, joka tähtää muovikassien vähentämiseen	huhtikuu 2018	YM
	Kansainvälisen kemikaalien hallinnan strategian (SAICM) jatkoprosessin valmistelu (ns. Sound Management of Chemicals and Waste beyond 2020).	2018	YM
	Meriroskahaaste: ideakilpailu meriroskan vähentämiseksi	tammi-heinäkuu 2018	SYKE

Viestintäsuunnitelman valmisteluun ovat osallistuneet:

Turvallisuus- ja kemikaalivirasto (Tukes), sosiaali- ja terveysministeriö (STM),
ympäristöministeriö (YM), maa- ja metsätalousministeriö (MMM),
työ- ja elinkeinoministeriö (TEM), Elintarviketurvallisuusvirasto Evira,
Suomen ympäristökeskus (SYKE), Terveyden ja hyvinvoinnin laitos (THL),
Työterveyslaitos (TTL) sekä aluehallintovirasto (AVI)

Tässä suunnitelmassa on käytetty kuvittajien ja taiteilijoiden tekemää kuvitusta, joka tehtiin Rakentamisen kemikaalit -teemavuoden raksakalenteria varten. Kuvituksia projektiin tekivät Ninni Kairisalo, Kaisa Leka, Mikko Saarainen ja Katja Tukiainen.